

Familie- og kulturkomiteen
Stortinget
0026 Oslo

Deres referanse

Vår referanse
13/00203-1

Vår dato
19.04.2013

FOs kommentarer til høring på Prop. 85 L, Endringer i barnelova, i familie- og kulturkomiteen den 23.04.13

Fellesorganisasjonen (FO) organiserer 27000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdigsvitere. Vi organiserer mange ansatte i familievernet og barnevernet, som er tjenester som i stor grad vil berøres av lovforslagene.

FO er godt fornøyd med at mange av forslagene til endringer i barnelova er i tråd med de innspill vi har gitt gjennom våre høringssvar. Vi mener også at det er av stor betydning at departementet hurtig setter i gang den varslede gjennomgangen av barnelov og barnevernlov. Dessuten at arbeidet med å utarbeide den generelle veilederen for barneverntjenesten om forholdet mellom dagens barnelov og barnevernlov igangsettes så snart som mulig.

Barnets rett til samvær

Selv om fokuset på barnets beste, hva som er barnets behov og barnets rett til medvirkning styrkes med lovendringene som foreslås i proposisjonen er det svært viktig for FO å understreke at det er barnets rett til samvær som må være avgjørende for om det idømmes samvær. Samværsordning må tilrettelegges i forhold til barnets behov, og må organiseres på en måte som passer barnets hverdag. Det er avgjørende å lytte til barnas synspunkter og opplevelse av samværet, og hvordan det påvirker dem. Vi mener at samvær som idømmes også må være i tråd med anbefalingen om samvær i barnevernsaker, jf NOU 2012:5, og at samvær derfor må være utviklingsstøttende.

I en forlengelse av dette mener FO at barnelova må endres utover det som fremkommer i proposisjonen. I Sverige og Danmark er det barnet som har rett til samvær, og foreldrene som har ansvar for at barnet får samvær. I gjennomgangen av barnelova mener FO at loven må endres slik at samvær er en rettighet barnet har, og ikke foreldrene. Dette er også en anbefaling Barneombudet har gjort ved en rekke anledninger. Vårt lovverk bør derfor endres når det gjelder hvem som har rett på samvær. Det betyr at barnets rett til

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
02380

Telefaks:
94 76 20 18

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Bankgiro kontigent:
9001.08.71394

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

samvær opprettholdes etter barnelova § 42, men at § 43 1. ledd, første setning¹ strykes. En slik endring vil tydeliggjøre at det er barnets behov som skal være styrende for om det idømmes samvær.

FO mener en slik endring er særlig relevant når det gjelder problemstillingen om at bostedsforelder skal ha rett til både å nekte samvær, samt å nekte inngåelse av avtale om samvær ved reell frykt eller risiko for vold og overgrep under samvær. Ved å gjøre barnets rett til og behov for samvær styrende for om samvær skal finne sted, vil man i større grad kunne beskytte barn mot vold og overgrep under samvær. FO mener det ved en slik lovendring vil gjøre at barnets behov for samvær vil være tydeligere i fokus enn i dag hvor man også må ta hensyn til foreldres rett til samvær etter barnelova.

Barnets talsperson

FO mener at man i proposisjonen ikke går langt nok i å sikre at barnet får uttale seg i saker om tilsyn under samvær. I saker hvor det er antatt at barn og foreldre kan ha ulike interesser, som i arvesaker eller barnevernssaker, får barna oppnevnt en annen verge eller talsperson. Det kan stilles spørsmål ved foreldres evne til å se sine barns behov i de situasjoner hvor det er et så høyt konfliktnivå at man ikke klarer å finne løsninger for samvær og bosted uten bringe saken inn for domstolen. FO mener at i disse sakene kan barn og foreldre ha ulike interesser.

For å understreke barnets rett til medvirkning mener FO at alle barn bør få tilbud om en advokat, eller en talsperson som i fylkesnemnda. Barnet kan imidlertid takke nei dersom det ikke ønsker det. I saker der domstolen oppnevner sakkyndig bør barnet også få tilbud om talsperson. En talsperson og sakkyndig har to forskjellige roller, hvor sakkyndig også skal gi sin egen vurdering av saken. En talsperson skal imidlertid ikke gi sin selvstendige mening om saken², og skal være en garantist for at barn føler seg trygge på at deres mening er den som vil fremkomme.

FO mener man kan tenke seg en løsning der talspersoner som benyttes i fylkesnemnda også kan benyttes i saker for domstolen. Det vil bety at man har et fåtall personer som stadig utvikler sin kompetanse på å snakke med barn som skal ha sin sak opp i fylkesnemnda eller domstolen. Det er allment kjent at for å bli god på noe trenger man å utføre oppgaven jevnlig, slik vil det også være for talspersonene. Barna er i en sårbar og spesiell situasjon, og de trenger derfor godt skolerte talspersoner. FO mener som hovedregel at talspersonene skal en barnefaglig grunnkompetanse, både gjennom utdanning og gjennom arbeidserfaring. Barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere innehar slik kompetanse. Videre er det av stor betydning at talspersoner gjenspeiler befolkningmassen, ikke bare kulturelt, men også i forhold til språk. Dessuten er det svært viktig å være oppmerksom på at barn som er to – språklig kan ha behov for tilbud om tolk. Det må av den grunn legges til rette for at alle barn kan få uttrykke seg på det språket de mestrer best, slik at de opplever å få uttrykt seg på en god måte.

¹ Den av foreldra som barnet ikkje bur saman med, har rett til samvær med barnet.

² Jf Forskrift om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.

FO mener videre at uttalelsen til talspersonen, eller advokat, skal dokumenteres skriftlig for domstolen. I tillegg kan barnets uttalelse fremføres muntlig for domstolen. Talspersonen uttaler seg på vegne av barnet, og det er derfor viktig at barnet senere kan se hva talspersonen har sagt på deres vegne. I tillegg bør den skriftlige uttalelse gjennomgås i samtale med barnet for at talspersonen skal forsikre seg om at den har forstått barnet riktig. En slik gjennomgang kan samtidig åpne opp for at barnet kan komme med utfyllende opplysninger om det er ønskelig. FO mener at en skriftlig rapportering av barnets mening er en viktig måte å kvalitetssikre det arbeidet talspersonen gjør.

Familiedomstol

Selv om departementet viser til at spørsmålet om familiedomstol skal følges opp i forbindelse med oppfølgingen av NOU 2012:5 ønsker vi også i forbindelse med denne proposisjonen å understreke vår støtte til en utredning av en familiedomstol som skal arbeide med saker etter barnelova og barnevernloven. Vi mener at særlig når det gjelder saker etter barnelova med bekymring om vold og overgrep vil en slik domstol vil være av stor betydning for å beskytte barn best mulig³. Vi mener dette med bakgrunn i at antall saker med barne- og familierelatert tematikk er økende i det norske rettsystemet, og det krever økt og styrket kompetanse hos de som skal ta avgjørelser. Dessuten kommer det jevnlig sterk kritikk av domstolens barnefaglige kompetanse⁴, samt at nesten halvparten av alle omsorgsovertakelser ankes til tingretten.

I tillegg mener vi en anbefaling om å utrede en familiedomstol styrkes av den sterke bekymringen, som fremkommer i NOVAs hørings svar om forslag til endringer i barnelova når det gjelder tilsyn under samvær⁵, om at barn idømmes samvær som er til skade for dem:

Alt i alt gir materialet et bilde av sårbare barn som ikke ser ut til å få den beskyttelsen de trenger, og et barnevern som strever med å bøte på skadevirkningene av en samværsordning som kan være risikofyllt, gjennom ulike former for frivillige hjelpetiltak, herunder frivillig tilsyn under samvær, foreldreveiledning, familieråd mv.

Fri rettshjelp

Departementet beskriver i høringsnotat, *Forslag om lovendringer for å gi barn bedre beskyttelse mot vold og overgrep*, utfordringer når det gjelder kostnader ved bruk av sakkyndige. De skriver blant annet: *I saker uten dekning av det offentlige kan for øvrig partenes manglende betalingsevne medføre en fare for at de føler et press til å inngå forlik som ikke er til barnets beste*. FO mener dette argumentet ikke bare er gyldig i forhold til kostnader når det gjelder å bruke sakkyndig, men også når det gjelder kostnader ved å reise sak. Det er urimelig om en forelder ikke har økonomi til å beskytte sine barn. Inntektsgrensen for å få fri rettshjelp er lav, 246 000 kroner brutto i året. For mange som tjener mer enn dette vil det få store økonomiske konsekvenser å reise sak om samvær. FO mener at beskyttelse av barn må være et offentlig ansvar. Dette følger også av EMK artikkel 3, jf barnekonvensjonens artikkel 19.

³ Jf Mons Oppedal (2012) Rettsikkerheten i dagens barnevern i *Barn i Norge 2012. Rettsikkerhet i barnevernet?* Organisasjonen Voksne for Barn.

⁴ Se for eksempel Kate Mevik og Fritz Leo Breivik (2012) *Barnefordeling i Domstolen – når barnets beste blir til barnets verste*. Forfatterne forslår for eksempel at sakene etter barnelova legges til fylkesnemnda.

⁵ <http://www.regjeringen.no/pages/37930377/NOVA.pdf>

Vi anbefaler derfor å gjøre rettslig prøving av foreldreansvar, dagligomsorg og samværsrett til sak uten behovsprøving under fri rettshjelp.

Med vennlig hilsen

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Tonje Wejden
Fagkonsulent